

Altruism levels of nursing students

Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik düzeyleri

Seda Pehlivan¹, Diğdem Lafçı¹

¹Department of Nursing, Faculty of Health Sciences, University of Gaziantep, Gaziantep, Turkey

Abstract

This is a descriptive cross-sectional study planned to determine the altruism levels of the nursing students and the influencing factors. Research was conducted in the Department of Nursing, Faculty of Health Sciences, University of Gaziantep, including 193 1st, 2nd, 3rd and 4th class students during the 2010-2011 academic year. In collection of the data; information form was used to determine the socio-demographic attributes of the nursing students, and Altruism Scale consisting of family, social, benevolence and responsibility sub-sections was used to determine the levels of altruism. In the study, the average age of the nursing students was 21.09 ± 1.90, 68.4% was female, 62.2% of them was graduated from a general high school and 37.8% of them chose the department intentionally. When the altruism levels of the nursing students were assessed, it was found that the students perceived their families, relatives and selves highly benevolent in terms of family scale and got 18.18±3.94 points; their levels of participation to social activities were low in social terms and they got 14.62±4.07 points; their benevolence towards others was at mid-levels in terms of benevolence scale and they got 16.25±3.89 points; and their levels of taking responsibility and believing in others' taking responsibility were at mid-levels in terms of responsibility scale and they got 17.36±3.16 points. They were found to be altruists at above mid-levels according to the altruism level scores with 66.28±10.29 points. As a result, the altruism levels of the students were above mid-levels.

Keywords: Altruism; nursing; nursing students

Özet

Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin özgecilik düzeylerini ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlanmış, tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte bir araştırmadır. Araştırma, 2010-2011 eğitim öğretim döneminde, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde öğrenim gören I., II., III. ve IV. sınıf olmak üzere toplam 193 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında; hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla bilgi formu ve özgecilik düzeylerini belirlemek amacıyla aile, sosyal, yardımseverlik, sorumluluk alt boyutlarından oluşan Özgecilik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalamasının 21.09±1.90, %68.4'nün kadın, %62.2'nin genel liseden mezun olduğu, %37.8'nin bölümü isteyerek seçtiği saptanmıştır. Öğrencilerin özgecilik düzeylerine bakıldığında, aile boyutunda 18.18±3.94 puan aldığı, öğrencilerin ailelerini, akrabalarını ve kendilerini yüksek düzeyde yardımsever olarak algıladığı; sosyal boyutta 14.62±4.07 puan aldığı, öğrencilerin sosyal faaliyete katılımının alt düzeyde olduğu; yardımseverlik boyutunda 16.25±3.89 puan aldığı öğrencilerin başkalarına karşı orta düzeyde yardımsever oldukları; sorumluluk boyutunda 17.36±3.16 puan aldığı, öğrencilerin sorumluluk alma oranının ve başkalarının sorumluluk alabileceğine inancı orta düzeyin üzerinde olduğu; öğrencilerin özgecilik düzeyi puanı 66.28±10.29 olup orta düzeyin üzerinde özgeci oldukları saptanmıştır. Sonuç olarak, hemşirelik öğrencilerinin özgecilik düzeyleri orta düzeyin üzerindedir.

Anahtar kelimeler: Özgecilik; hemşirelik; hemşirelik öğrencileri

Giriş

Özgecilik (diğerkâmlık/*altruism*), başkalarına yardım etme, yarar sağlama ya da zarardan koruma inancından başka herhangi bir ödülü/beklentisi olmayan ilgi ve bakım olarak tanımlanmaktadır. Özgecilik yardım etme, sorumluluk üstlenme, bağışta bulunma gibi birçok sosyal davranışı kapsayıcı; olumlu sosyal davranış grubu içerisinde ele alınmaktadır. Olumlu sosyal davranış, başkasının

yararı için yapılan amaçlı ve gönüllü davranıştır (1,2).

Hemşirelik tarihi boyunca yardım edici/özgeci mesleklerinden biri olarak tanımlanmıştır. Bu grup içerisinde öğretmenlik, hekimlik, sosyal hizmet görevlileri, psikologlar, psikoanalistler de yer almaktadır. Kaynaklarda hemşireliğin temelinde özgeciliğin yer aldığı ve özgeciliği yüksek düzeyde olan kişilerin insanlara derin sevgiyle yardım etmeyi istedikleri için hemşirelik mesleğini seçtikleri belirtilmektedir (3-5). Temel değerlerinde özgeciliğin yer aldığı profesyonellerin amacı, insanlığa hizmet vermek, yardım etmek ve toplumsal gelişimi sağlamaktır (2-5). Bu yaklaşımla ele alındığında

This article was presented as poster presentation at the 13. National Nursing Congress, 19-21 October 2011, Şanlıurfa, Turkey

Correspondence: Diğdem Lafçı, Department of Nursing, University of Gaziantep, Faculty of Health Sciences, Gaziantep, Turkey

Tel: +90 342 3606060/76766 didemlafci@hotmail.com

profesyonel hemşirenin temel işlevi, sağlıklı ve hasta birey, aile ve topluma yardım etmektir.

Hemşirelik bakımının temelinde psikomotor becerilerin olduğunu savunan bazı görüşlere karşın kaynaklarda hemşirelik bakım uygulamalarının ne mekanik olarak, ne de uygulayıcının becerisine bağlı olarak açıklanabileceği, bu becerilerin arkasında yatan gücün sadece hemşirenin yaratıcılık, duyarlılık ve iletişim kurmadaki ustalığı ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle hemşirenin psikomotor becerilerini geliştirmesinin yanında; yaratıcılık kişilerarası duyarlılık, empati ve iletişim becerileri konusunda istenilen düzeyde olması beklenir (3).

Özgeciliğin, hemşirelerin sahip olması gereken temel değerlerden biri olduğunu vurgulayan çok sayıda kaynağa karşın konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde; yurtdışında hemşirelik öğrencilerini ele alan az sayıda araştırma olduğu, ülkemizde ise eğitim fakültesi öğrencileri ile ilgili sınırlı sayıda araştırma yapıldığı ve hemşirelik öğrencilerini ele alan çalışmaların olmadığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda hemşirelerin bugün ve gelecekte daha kapsamlı ve nitelikli bakım verebilmeleri için; profesyonel hemşirelik eğitiminde öğrencilerin bireysel, mesleki değerlerinin farkında olması, mesleki sınırlarını tanıması, rol ve sorumluluklarını bilmesi sağlıklı ve hasta birey/aile ve topluma vermesi gereken yardım edici bakımın boyutlarını belirlemesi oldukça önemlidir (3-9).

Bu bilgiler doğrultusunda araştırma, hemşirelik öğrencilerinin hemşireliğin temel değerlerinden olan özgecilik düzeylerini belirlemek ve ileride konuyla ilgili yapılacak çalışmalara kaynak oluşturmak amacıyla planlandı.

Gereç ve Yöntemler

Araştırma, 2010-2011 eğitim öğretim yılının bahar döneminde 01-30 Haziran 2011 tarihleri arasında yapıldı. Araştırmanın evrenini, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, I, II, III. ve IV. Sınıfta öğrenim gören toplam 320 öğrenci oluşturdu. Çalışma, gönüllü olarak anket formunu doldurmayı kabul eden 193 öğrenci ile tamamlandı. Çalışmaya katılmak istemeyen (50), araştırmanın yapıldığı tarihlerde devamsızlığını kullanan (40) ve anketi tam olarak doldurmayan (37) öğrenciler çalışma dışı bırakıldı. Öğrencilerin araştırmaya katılma yüzdesi %60.3 (193/320) idi.

Veri Toplam Araçları

Öğrenci Bilgi Formu: Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla kaynaklar doğrultusunda, araştırmacı tarafından hazırlanmış olup toplam 12 soru yer almaktadır. Demografik özellikler arasında; yaş, cinsiyet, mezun olunan lise türü, kardeş sayısı, yakın arkadaş sayısı, en uzun yaşanan yer, anne ve babanın çalışma durumu, aile tipi ve hemşirelik bölümünü seçme sebebinin içeren sorular yer almaktadır.

Özgecilik Ölçeği: London ve Bower (10) tarafından geliştirilmiş, Akbaba (6,11) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek, aile, sosyal, yardımseverlik, sorumluluk alt boyutlarından ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte; aile boyutuna ait 5 madde (1-5), sosyal boyutuna ait 5 madde (6-10), yardımseverlik boyutuna ait 5 madde (11-15), sorumluluk boyutuna ait 5 madde (16-20) bulunmaktadır. Beş dereceli Likert tipi ölçekte, 1 en azı, 5 ise en fazlayı ifade etmektedir. İşaretlenen dereceler toplanarak toplam puan elde edilir ve en yüksek 100, en düşük 20 puan alınmaktadır. Puan yüksekliği; özgecilik düzeyinin yüksek olduğunu, düşüklüğü ise özgecilik düzeyinin düşük olduğunu gösterir.

- Aile boyutundan elde edilen puanın yüksek olması, bireylerin ailesini, akrabalarını ve kendilerini yardımsever olarak algıladığı, puanın düşük olması ise kişinin ailesini ve akrabalarını yardımsever olarak görmediğini ve geçmişte kendisinin de aileye karşı sorumluluk taşımadığını gösterir.
- Sosyal boyuttan yüksek puan alınması kişinin sosyal faaliyetlere katıldığını ve bu faaliyetlerde görev ve sorumluluk üstlendiğini gösterirken, düşük puan alınması bireylerin sosyal yanının zayıf olduğunu göstermektedir.
- Kişinin yardımseverlik boyutundan yüksek puan alması başkalarına karşı yardımsever olduğunu, düşük puan alması ise yardımseverlik özelliğinin gelişmediğini göstermektedir.
- Sorumluluk boyutundan elde edilen puanın düşük olması, bireyin sorumluluk üstlenme oranıyla başkalarının sorumluluk üstlenme oranlarına olan inancının az olduğunu; puanın yüksek olması ise hem kişinin sorumluluk alma oranının yüksek olduğunu hem de başkalarının sorumlu davranacaklarına olan inancını göstermektedir.
- Dört boyutun tümünden elde edilen puanların toplamı özgecilik düzeyini belirleyen puanıdır (6,11).

Özgecilik ölçeğinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları aile boyutu için 0.71, sosyal boyutu için 0.76, yardımseverlik boyutu için 0.84, sorumluluk boyutu için 0.79 ölçeğin bütünü için 0.85 olarak hesaplanmıştır. Çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları aile boyutu için 0.62, sosyal boyutu için 0.61, yardımseverlik boyutu için 0.64, sorumluluk boyutu için 0.48 ölçeğin bütünü için 0.75 olarak hesaplandı.

Çalışmanın yürütülebilmesi için Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığından yazılı izin alındıktan sonra öğrencilere araştırma ile ilgili bilgi verilmiş, araştırmanın amacı açıklanmış ve araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair sözel onamları alınmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS paket programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (ortalama, standart sapma, frekans) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası

karşılaştırmalarında tek yönlü ANOVA testi ve farklılığa neden çıkan grubun tespitinde Tukey HSD testi; iki grup karşılaştırmalarında Student t testi kullanıldı. Güvenilirlik analizinde Reliability Statistics analizi uygulanarak Cronbach alpha katsayısı hesaplandı.

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerin dağılımı Tablo 1'de görülmektedir. Öğrencilerin yaş ortalamasının 21.09±1.90, %36.8'inin II. Sınıf öğrencisi, %68.4'ünün kadın ve %37.8'inin hemşirelik mesleğini isteyerek seçtikleri belirlendi.

Tablo 1. Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı

Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	132	68.4
Erkek	61	31.6
Medeni Durum		
Bekar	191	99.0
Evlü	2	1.0
Mezun Olduğu Lise		
Genel Lise	120	62.2
Özel Lise	3	1.6
Fen ve Anadolu Lisesi	56	29.0
Diğer	14	7.2
Sınıf		
1. sınıf	48	24.9
2. sınıf	71	36.8
3. sınıf	45	23.3
4. sınıf	29	15.0
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	171	88.6
Geniş Aile	20	10.4
Parçalanmış Aile	2	1.0
Anne Çalışma Durumu		
Çalışıyor	7	3.6
Çalışmıyor	186	96.4
Baba Çalışma Durumu		
Çalışıyor	138	71.5
Çalışmıyor	55	28.5
Kardeş Sayısı Ortalaması		
1 kardeş	133	68.9
2 kardeş	49	25.4
3 kardeş	11	5.7
Yaşanan Yer		
Köy	26	13.5
İlçe	60	31.1
Şehir	107	55.4
Yakın arkadaş Sayısı		
1-5	112	58.0
6-10	45	23.3
11 ve üstü	36	18.6
Hemşirelik Bölümünü Seçme Durumu		
İsteyerek	73	37.8
Aile Yönlendirmesi	56	29.0
Tesadüf	21	10.9
Diğer	43	22.3

Öğrencilerin özgeçilicilik düzeyleri puan ortalamasına bakıldığında; aile boyutu puanı ortalaması 18.18±3.94, öğrencilerin ailelerini, akrabalarını ve

kendilerini yüksek düzeyde yardımsever olarak algıladığı saptandı. Sosyal boyuttan 14.62±4.07 puan aldığı ve öğrencilerin sosyal faaliyete katılımının alt düzeyde olduğu belirlendi. Yardımseverlik boyutunda 16.25±3.89 puan aldığı öğrencilerin başkalarına karşı orta düzeyde yardımsever oldukları tespit edildi. Sorumluluk boyutunda 17.36±3.16 puan aldığı, öğrencilerin sorumluluk alma oranının ve başkalarının sorumluluk alabileceğine inancın orta düzeyin üzerinde olduğu belirlenirken, öğrencilerin özgeçilicilik düzeyi puan ortalamasının 66.28±10.29 olup orta düzeyin üzerinde özgeçilicilik oldukları saptandı.

Öğrencilerin özgeçilicilik ölçeği puan ortalamalarının sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 2'de görülmektedir. Özgeçilicilik ölçeği aile, sorumluluk alt boyutları ve genel puan ortalaması ile hiçbir sosyodemografik özellik arasında anlamlı bir fark bulunamadı.

Sosyal alt boyut ile arkadaş sayısı dışındaki sosyodemografik özellikler arasında anlamlı bir fark olmadığı saptandı. Sosyal alt boyut puan ortalamasının 1 ile 5 arasında yakın arkadaşı olan öğrencilerde diğer gruplara göre daha düşük olduğu belirlendi (p<0.05). Yardımseverlik alt boyutu ile mezun olunan lise dışındaki diğer özellikler arasında anlamlı bir fark bulunamadı. Fen ve Anadolu liselerinden mezun olan öğrencilerin yardımseverlik puan ortalamasının diğer gruplara göre düşük olduğu saptandı (p<0.05). Yardımseverlik alt boyutu ile mezun olunan lise dışındaki diğer özellikler arasında ilişki bulunamadı. Fen ve Anadolu liselerinden mezun olan öğrencilerin yardımseverlik puan ortalamasının diğer gruplara göre düşük olduğu saptandı (p<0.05).

Tartışma

Özgeçilicilik ölçeği alt boyutlarından aldıkları ortalamalar incelendiğinde; öğrencilerin ailelerini, akrabalarını ve kendilerini yüksek düzeyde yardımsever olarak algıladığı, sosyal faaliyetlere katılımının alt düzeyde olduğu, başkalarına karşı orta düzeyde yardımsever oldukları, sorumluluk alma oranının ve başkalarının sorumluluk alabileceğine inancın orta düzeyin üzerinde olduğu saptandı. Bu bulgular, ülkemizde aile unsurunun hayatımızda vazgeçilmez bir yeri olduğu literatür bilgisi ile örtüşmektedir (6,12-14). Öğrencilerin özgeçilicilik ölçeğinden 66.28±10.29 toplam puan aldıkları ve toplam puanın en yüksek 100, en düşük 20 olduğu dikkate alındığında öğrencilerin ortalamasının üzerinde puan aldığı, özgeçilicilik düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile özgeçilicilik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında; her dört boyutta ve özgeçilicilik toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamadı (p>0.05). Bu bulgu özgeçilicilik tutumunun hemşirelik değerlerindeki yeri dikkate alındığında

üzerinde durulması gereken önemli bir bulgu olarak değerlendirildi.

Öğrencilerin cinsiyetlere göre özgecilerik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında; istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamadı ($p>0.05$). Yapılan çalışmalarda,

cinsiyetin özgeci davranış üzerine etkisi olmadığı belirlenmiştir ve bu bulgu literatür ile paralellik göstermektedir (6,7,15,18). Aynı zamanda bazı çalışmalarda, sosyal aktivitelere kız öğrencilerin, erkek öğrencilere oranla daha az ilgi gösterdiği belirlenmiştir (16,17).

Tablo 2. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine göre özgecilerik ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının dağılımı

Özellikler	Aile Boyutu	Sosyal Boyut	Yardımseverlik Boyutu	Sorumluluk Boyutu	Özgecilerik Ölçeği Toplam Puanı
Cinsiyet					
Kadın	18.21±3.95	14.27±3.90	16.25±3.79	17.54±2.93	66.16±10.00
Erkek	18.11±3.93	15.39±4.36	16.26±4.15	16.96±3.61	66.54±10.97
	p=0.864	p=0.076	p=0.994	p=0.239	p=0.815
Medeni Durum					
Evli	18.00±0.00	12.50±2.12	12.00±1.41	17.00±2.82	59.50±0.70
Bekar	18.18±3.96	14.64±4.09	16.30±3.89	17.36±3.17	66.35±10.32
	p=0.947	p=0.460	p=0.120	p=0.871	p=0.350
Mezun Olduğu Lise					
Genel Lise	18.64±3.78	14.78±3.87	16.70±3.82	17.52±3.18	67.43±10.14
Özel Lise	17.33±4.50	13.66±6.02	16.66±3.78	15.33±3.21	63.33±16.92
Fen ve Anadolu Lisesi	17.51±4.12	13.91±4.34	15.00±3.71	17.33±2.99	63.75±9.70
Diğer	18.18±4.25	16.35±4.10	17.35±4.44	16.50±3.71	67.21±11.73
	p=0.228	p=0.205	p=0.034	p=0.463	p=0.154
Sınıf					
1. sınıf	18.85±3.59	14.70±4.35	17.08±3.50	17.64±3.21	68.50±8.17
2. sınıf	18.01±4.29	14.07±4.30	15.77±4.07	17.47±3.08	65.11±11.11
3. sınıf	17.77±3.87	15.04±3.47	16.26±3.78	17.06±3.25	65.51±10.35
4. sınıf	18.13±3.73	15.20±3.95	16.06±4.21	17.06±3.25	66.68±11.14
	p=0.575	p=0.497	p=0.348	p=0.775	p=0.330
Anne Çalışma Durumu					
Çalışıyor	16.85±4.22	11.85±1.95	16.00±3.36	17.28±3.40	62.00±9.12
Çalışmıyor	18.23±3.93	14.73±4.10	16.26±3.92	17.36±3.16	66.44±10.32
	p=0.365	p=0.067	p=0.858	p=0.948	p=0.263
Baba Çalışma Durumu					
Çalışıyor	18.31±3.47	14.62±4.20	16.29±3.64	17.23±3.29	66.33±9.84
Çalışmıyor	17.85±4.94	14.63±3.77	16.16±4.50	17.69±2.81	66.16±11.44
	p=0.462	p=0.984	p=0.831	p=0.365	p=0.918
Kardeş Sayısı					
1 kardeş	18.13±4.09	14.49±3.97	16.04±3.86	17.33±3.34	65.95±10.42
2 kardeş	18.32±3.83	14.91±4.46	16.65±4.14	17.57±2.49	67.30±10.41
3 kardeş	18.18±2.40	14.90±3.80	17.09±3.23	16.72±3.84	65.72±8.55
	p=0.854	p=0.871	p=0.489	p=0.709	p=0.875
Yaşanılan Yer					
Köy	17.73±4.81	15.19±3.93	16.80±4.68	17.65±2.68	67.69±10.98
İlçe	17.90±4.00	14.03±4.16	16.18±4.15	17.20±3.01	65.30±10.54
Şehir	18.45±3.68	14.82±4.17	16.16±3.55	17.38±3.37	66.49±10.02
	p=0.559	p=0.367	p=0.744	p=0.827	p=0.585
Aile Tipi					
Çekirdek Aile	18.29±3.99	14.77±3.95	16.15±3.83	17.45±3.09	66.52±10.16
Geniş Aile	17.45±3.26	13.90±4.93	17.05±4.01	16.85±3.18	65.15±9.39
Parçalanmış Aile	16.00±7.07	9.50±3.52	17.00±9.89	14.50±9.19	57.00±9.69
	p=0.486	p=0.135	p=0.606	p=0.317	p=0.377
Yakın Arkadaş Sayısı					
1-5	18.38±3.93	13.94±4.04	16.15±3.96	17.50±3.05	65.91±10.10
6-10	18.24±3.86	15.66±3.97	16.26±3.75	16.91±3.60	66.84±10.80
11 ve üstü	17.50±4.09	15.44±4.00	16.58±3.94	17.50±2.95	66.75±10.47
	p=0.503	p=0.023	p=0.847	p=0.553	p=0.839
Hemşirelik Mesleğini Seçme Durumu					
İsteyerek	18.73±3.49	15.23±4.18	17.15±3.36	17.43±3.50	68.63±10.15
İsteyerek	18.35±4.08	14.17±3.93	15.55±3.99	17.23±2.87	64.42±9.65
Aile yönlendirmesi	16.33±3.70	13.47±4.36	16.09±4.28	17.19±3.01	63.80±9.34
Tesadüf	17.93±4.39	14.74±3.89	15.74±4.25	17.48±3.09	65.93±11.25
Diğer	p=0.094	p=0.263	p=0.091	p=0.967	p=0.075
Toplam	18.18±3.94	14.62±4.07	16.25±3.89	17.36±3.16	66.28±10.29

Öğrencilerin, anne/baba çalışma durumuna göre, özgecilerik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında; her dört boyutta ve özgecilerik ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamadı ($p>0.05$). Yapılan çalışmalarda, öğrencilerin anne/baba çalışma

durumu bir değişken olarak incelenmediği için karşılaştırmaya gidilemedi (1,6,7). Bu bulgu, anne/baba çalışma durumunun özgecilerik açısından bir farklılık oluşturmadığını düşündürmektedir.

Öğrencilerin en uzun yaşadıkları yerleşim yerine göre özgecilerik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları ile her dört boyut ve özgecilerik ölçeği toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamadı ($p>0.05$). Bu bulgu, küçük yerleşim birimlerinde birincil ilişkilerin daha yoğun yaşanacağı, dolayısıyla küçük şehir ve kasabalarda oturanların, büyük şehirde oturanlara göre daha yüksek oranda yardım etme eğiliminde olduklarını belirten çalışmalarla benzerlik göstermemekte olup, konunun daha kapsamlı araştırmalarla incelenmesi gerektiğini düşündürmektedir (1,19,20).

Öğrencilerin yakın arkadaş sayısına göre, özgecilerik ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları karşılaştırıldığında; aile, yardımseverlik, sorumluluk boyutu ve toplam puanı ile öğrencilerin yakın arkadaş sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı ($p>0.05$). Bu bulgu, Duru'nun (1) yaptığı çalışmada, yakın arkadaş sayısı fazla olması ile aile bireylerine ve başkalarına karşı daha yardımsever olması arasında pozitif ilişki olduğunu belirten bulgu ile paralellik göstermemektedir. Sosyal boyut ile öğrencilerin yakın arkadaş sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlendi ($p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ileri analizde 1 ile 5 arasında yakın arkadaşı olan gruptaki öğrencilerin anlamlı düzeyde düşük olarak saptandı ($p=0.023$). Bu bulgu, sosyal ilişki ağının genişlediği ve yardım davranışının artma eğiliminde olduğu yönündeki görüşe paralellik göstermektedir (1,9,13,14,21).

Öğrencilerin mezun oldukları lise türü ile özgecilerik alt boyutları arasında aile, sosyal, sorumluluk boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamadı ($p>0.05$). Yardımseverlik boyutu ile öğrencilerin mezun oldukları lise türü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı ($p=0.034$). Yapılan ileri analizde Fen ve Anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlendi ($p=0.013$). Yapılan çalışmalarda, öğrencilerin mezun oldukları lise türü bir değişken olarak incelenmediği için karşılaştırmaya gidilemedi.

Öğrencilerin hemşirelik bölümünü seçme durumu ile özgecilerik düzeyleri arasında her dört boyutta da istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamadı ($p>0.05$). Duru'nun yaptığı çalışmada; bilerek ve isteyerek gelen öğrencilerin yardım eğilimlerinin, diğer gruplardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir (1). Bu durum, konunun daha kapsamlı araştırmalarla incelenmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak; öğrencilerin özgecilerik ölçeğindeki maddelerden aldıkları puanın genel aritmetik ortalaması 3.37 ± 1.17 olarak bulundu. Öğrencilerin sosyal boyut ile öğrencilerin yakın arkadaş sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve arkadaş sayısı arttıkça sosyalliğin arttığı saptandı.

Bu kapsamdaki öneriler; Hemşirelik öğrencilerin işbirliği, paylaşma, yardımlaşma, sorumluluk alma gibi özgeci davranışlarını geliştirecek etkinliklere katılımları desteklenmelidir.

Hemşirelik öğrencilerinin özgeci davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi için daha büyük gruplarla çalışılmasına ve ileri araştırmalar yapılmasına gereksinim vardır.

Kaynaklar

1. Duru E. Öğretmen adaylarında empati-yardım etme eğilimi ilişkisi ve yardım etme eğiliminin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2002;12:21-35.
2. Yavuzer H, İşmen-Gazioğlu E, Yıldız A, Demir İ, Meşeci F, Kılıçaslan A, Sertelin Ç. Öğretmen özgeciliği ölçeği: geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 2006;6(3):947-972.
3. Gormley KJ. Altruism: a framework for caring and providing care. Int J Nurs Stu 1996;33(6):581-588.
4. Chitty KK. Professional nursing concept and challenges. (Second Edition) Pennsylvania: WB Saunders Company, 1997:99-103.
5. Öz F. Hemşirelikte özgecilerik (yardım edicilik). Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 1998;2(1):53-58.
6. Akbaba S. Grupla psikolojik danışmanın sosyal psikolojik bir kavram olan özgecilerik üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1994.
7. İşmen E, Yıldız A. Öğretmenliğe ilişkin tutumların özgecilerik ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi. Eğitim Yönetimi 2005;11(42):151-166.
8. Johnson M, Haigh C, Yates-Balton N. Valuing of altruism and honesty in nursing students: a two decade replication study. J Adv Nurs 2007;57(4):366-74.
9. Rognstad MK, Nortvedt P, Aasland O. Helping motives in late modern society: values and attitudes among nursing students. Nurs Ethics 2004;11(3):227-39.
10. London P, Bower RK. Altruism, extraversion, and mental illness. J Soc Psychol 1968;76(1):19-30.
11. Akbaba S. Özgecilerik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi 2001;3(2):85-95.
12. Acun Kapıkıran N. Ahlaki davranış ve topluma yararlı davranışlar: sanat eğitimi fark yaratır mı? Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 2008;5:2.
13. Kartal A, Çetinkaya B, Turan T. Assessment of mental symptoms on Health School students. TAF Prev Med Bull 2009;8(2):161-6.
14. Kartal A, Çetinkaya B. Yüksekokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek durumları ve sosyal desteği etkileyen faktörler. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2009;4(12):34-38.
15. Kumru A, Carlo G, Edwards CP. Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi. Türk Psikoloji Dergisi 2004;19(54):109-25.
16. Gültekin B, İrgil E. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin sosyal aktiviteleri ve sağlıkla ilgili tutum ve davranışları. http://uludagtipdergisi.org/pdf/pdf_UTF_160.pdf (Erişim tarihi: 01.07.2013).
17. Yiğit R, Esenay F, Esmâ Derebent E. Türkiye'de hemşirelik son sınıf öğrencilerinin profili. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007;11(3):45-9.
18. Onatır M. Öğretmenlerde özgecilerik ve değer tercihleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, İstanbul, 2008.

19. Bridges FS, Coady NP. Urban size differences in incidence of altruistic behavior. *Psychological Reports* 1996;78(1):307-12.
20. Çalık T, Özbay Y, Erkan S, Kurt T, Kandemir M. İlköğretim okullarında okul iklimi, zorbalık ve prososyal davranışlar, temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi* 2009;15(60):555-76.
21. Girgin G. Üniversite öğrencilerinde duygusal zekanın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *KKTC Milli Eğitim Dergisi* 2009;3:1-12.

How to cite:

Pehlivan S, Lafçı D. Altruism levels of nursing students. *Gaziantep Med J* 2014;20(1):29-34.